

2023

ZLM Verzekeringen
Jaarverslag Verantwoord Beleggen

Inhoudsopgave

1 | KERNPUNTEN & VOORUITBLIK

Kernpunten 2023

Broeikasgasreductie

27%

lagere relatieve CO₂e voetafdruk (scope 1 & 2) dan vorig jaar.

€ 388 miljoen

beheerd vermogen. In bijlage III is een volledig overzicht van de beleggingen opgenomen.

Best-in-class-beleggen

74%

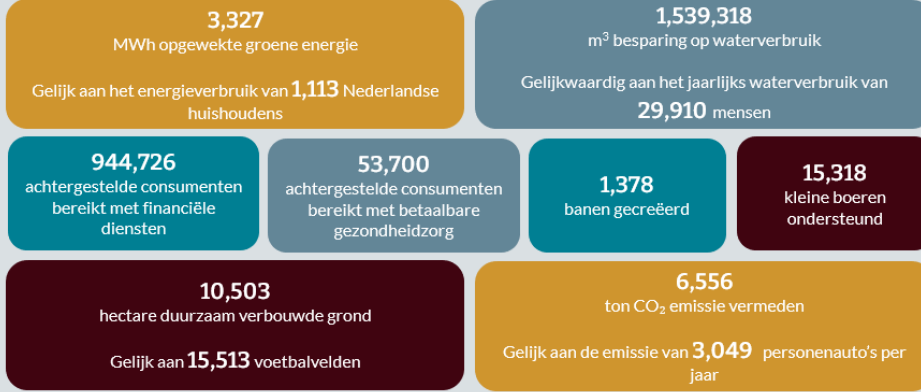
van de beheerders van beleggingsfondsen* hanteert een **best-in-class**-beleid.

Actief eigenaarschap

100%

van de beheerders van beleggingsfondsen* doet aan **engagement**

Aantoonbare impact

Screening & uitsluitingen

Wapens

Tabak

UN Global compact schenders

Kolen

Controversiële landen

Olie uit teerzanden

*excl. niet-genoteerde beleggingen. In bijlage III staat per beleggingsfonds weergegeven of het genoteerd is, of het een best-in-class beleid voert en of het engagement uitvoert

Ontwikkelingen 2023

Klimaat

In lijn met het **klimaatakkoord van Parijs** willen we ons inzetten om de opwarming van de aarde te beperken tot +1,5C ten opzichte van het pre-industriële niveau. Vanuit de Nederlandse invulling van het klimaatakkoord wordt de financiële sector gevraagd om hier via acties invulling aan te geven. We willen daarom in 2050 een emissieneutrale ('**net zero**') belegger zijn. Daarvoor stemmen wij ons vermogen af op een reductie van de langetermijn-CO₂-intensiteit van gemiddeld 7% per jaar. De reductie over 2023 bedroeg 27%.

In 2023 hebben we meerdere acties genomen om ons doel, de uitstoot te verlagen, te bereiken: een aanzienlijk deel van onze stem- en engagementactiviteiten waren gericht op klimaatzaken, we beleggen in bedrijven die een positieve bijdrage leveren aan het klimaat via SDG-beleggingen, groene staatsobligaties en groene bedrijfsobligaties. Daarnaast beleggen we niet in bedrijven met substantiële negatieve impact op het klimaat (kolen en teerzanden).

Aangescherpt beleid verantwoord beleggen

In 2023 is ons beleid verantwoord beleggen verder aangescherpt op het gebied van uitsluitingen. Opkomende landen die onvoldoende scores op milieu-, sociale, of governance-factoren worden uitgesloten op basis van ons **landenbeleid**. Dit beleid heeft als doel controversiële landen te identificeren waar we niet in willen beleggen, terwijl deze niet op een sanctielijst staan. Ook sluiten we in het aangescherpte duurzaam beleggingsbeleid niet alleen controversiële wapens uit, maar ook conventionele en civiele wapens.

Bedrijfsobligaties

Binnen de categorie bedrijfsobligaties hebben we in kaart gebracht wat de mogelijkheden zijn om te verduurzamen. We hebben besloten om onze passieve invulling (8% van de totale portefeuille) ook te beleggen op basis van een best-in-class-benchmark, waarbij ESG-ratings lager dan BBB worden uitgesloten. Daarnaast hebben we besloten om onze actieve invulling van bedrijfsobligaties voor de helft in te vullen met groene bedrijfsobligaties (6% van de totale portefeuille). Voor de andere helft van de actieve invulling is besloten om een duurzamere invulling te implementeren met meer aandacht voor klimaatintegratie (6% van de totale portefeuille). Deze transitie zal plaatsvinden in 2024.

Genoteerd onroerend goed

Binnen de categorie beursgenoteerd onroerend goed hebben we in 2023 de draai gemaakt naar een fonds dat wordt beheerd op basis van een benchmark met MVB (maatschappelijk verantwoord beleggen) integratie. De benchmark volgt een **best-in-class**-aanpak gericht op bedrijven met een hoge (MSCI) duurzaamheidsscore en houdt, vooruitkijkend, ook rekening met het klimaatbeleid van die bedrijven.

Aandelen ontwikkelde en opkomende landen

Wij hebben in 2023 onze, op basis van **SDG-maatwerkindices** passief beheerde fondsen binnen aandelen, onder de loep genomen. We evalueerden of de beleggingsfondsen en de benchmarks voldeden aan de verwachtingen en welke winst op het gebied van duurzaamheid dit heeft opgeleverd.

Wij constateerden dat, zoals de intentie was, het aantal zogenoemde ESG-leaders in de maatwerkbenchmarks aanzienlijk hoger ligt dan in de brede marktbenchmark en dat de ESG-scores bovengemiddeld zijn. De **CO₂-intensiteit** in de op maat gemaakte benchmarks is aanzienlijk lager ten opzichte van de brede benchmark, met name binnen opkomende landen. De

bijdrage aan de gekozen **SDG's** ligt duidelijk hoger dan in de brede benchmark.

Komend jaar gaan wij verder met de evaluatie: welke aspecten hebben de verwachte toegevoegde waarde geleverd en waar willen we aanscherpen of bijsturen? Waar nodig zullen we de strategie van de benchmarks en de beleggingsfondsen verder verfijnen.

Aan het eind van 2023 hebben we besloten om, met name vanuit duurzaamheidsoverwegingen niet langer te willen beleggen in aandelen uit opkomende landen. ESG-integratie is lastiger in opkomende landen. Bedrijven in die regio blijven achter qua beleid en transparantie. De afbouw van aandelen in opkomende landen is per eind januari 2024 geïmplementeerd.

Vooruitblik 2024

De wereld staat voor een groot aantal uitdagingen op het gebied van milieu, maatschappij en politiek. De verwachtingen van de maatschappij, toezichthouders en klanten ten aanzien van duurzaamheid groeien. We zetten ons in om op de lange termijn mee te groeien met deze verwachtingen. Dat doen we terwijl we tegelijkertijd oog houden voor het behalen van positieve financiële beleggingsresultaten.

Meer inzicht in klimaatprestaties

We streven ernaar om in 2024 het inzicht in de klimaatprestaties van onze beleggingen te vergroten door de gerapporteerde CO₂-uitstoot uit te breiden met zogenaamde scope 3-emissies. Scope 3 verwijst naar de indirecte emissies die voortvloeien uit de waardeketen van een organisatie, inclusief de emissies van leveranciers, klanten en eindgebruikers. Door de gerapporteerde CO₂-uitstoot uit te breiden met scope 3 kunnen we een

vollediger beeld krijgen van de klimaatimpact van onze beleggingen.

Daarnaast streven we ernaar om data toe te voegen voor een aantal categorieën waarvan we nog niet over MVB-informatie beschikten, zoals staatsobligaties. Het toevoegen van deze categorie aan het overzicht met klimaatprestaties stelt ons in staat om ook de klimaatimpact van overheidsfinanciering mee te nemen in onze beleggingsbeslissingen.

Dit betekent niet dat we scope 3-informatie direct integreren in onze beleggingen. We zien dat de databeschikbaarheid nog te beperkt is om er goed op te kunnen sturen. Per categorie beoordelen we of de data van voldoende kwaliteit is.

Biodiversiteit

We denken dat het behoud en de verbetering van biodiversiteit en bodemgezondheid van essentieel belang is voor een schoner milieu en een gezond ecosysteem. Wij gaan ons in 2024 verder verdiepen in dit onderwerp om onze afhankelijkheden van en impact op ecosystemen goed te begrijpen en eventueel een beleidskader voor biodiversiteit op te stellen, als aanvulling op het klimaatkader dat we al eerder hebben geformuleerd.

Impactbeleggen

Tot slot zullen we ons blijven richten op impactbeleggingen, om met onze beleggingen bij te dragen aan positieve maatschappelijke impact. Dat doen we door ondernemingen in staat te stellen hun activa te verduurzamen, en door te beleggen in ondernemingen die nu al duurzame producten en diensten leveren.

*In het Jaarverslag Verantwoord Beleggen staat geregeld met dikgedrukte letters een **definitie** aangegeven. Klik hier op indien je meer wil weten over de definitie.*

1 | Kernpunten & vooruitblik

2 | **Onze MVB overtuigingen & aanpak**

3 | Sturen op broeikasgasreductie

4 | Sturen op duurzaamheidsthema's

5 | MVB-integratie & actief eigenaarschap

6 | Screening & uitsluitingen

7 | Definitielijst

8 | Bijlagen

2 | **ONZE MVB OVERTUIGINGEN & AANPAK**

Onze MVB overtuigingen & aanpak

MVB overtuigingen

Een duurzame financiële zekerheid voor onze leden staat centraal. Wij willen een bijdrage leveren aan een duurzame leefbare wereld. Wij streven ook naar concrete bijdragen door regionale en internationale duurzaamheidsprojecten te ondersteunen. Naar onze overtuiging resulteert ons MVB-beleid in een beter risicorendementsprofiel zonder financieel rendement op te geven.

Wij willen de (potentiële) negatieve impact van onze beleggingen op de samenleving en milieu identificeren, verminderen en voorkomen. Onze prioriteit ligt bij de meest materiële onderwerpen - zoals de opwarming van de aarde - op basis van schaal, reikwijdte en onomkeerbaarheid van de impact. In 2050 moeten alle beleggingen klimaatneutraal zijn in overeenstemming met het klimaatakkoord.

We willen een positief maatschappelijk rendement realiseren, met in het bijzonder aandacht voor de thema's Klimaat, Gezondheid en welzijn en Biodiversiteit.

De duurzaamheidsthema's Gezondheid & welzijn en Klimaat koppelen we binnen onze beleggingsportefeuille aan de volgende duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties (**SDG's**):

- SDG 3: Goede Gezondheid & Welzijn; en
- SDG 6: Schoon water en sanitair;
- SDG 7: Betaalbare en duurzame energie;
- SDG 8: Eerlijk werk en economische groei; en
- SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie.

Een uitgebreide toelichting waarom wij deze standpunten belangrijk vinden en hoe de interne organisatie rondom MVB is georganiseerd is te vinden in ons [Beleid Verantwoord Beleggen](#).

MVB-instrumenten om onze duurzaamheidsdoelstellingen te behalen

Om onze MVB-doelstellingen te behalen maken we gebruik van de volgende instrumenten.

Sturen op duurzaamheidsthema's

We willen beleggen in oplossingen die positief bijdragen aan onze duurzaamheidsthema's. Dit doen we door ons te richten op beleggingen die bijdragen aan de door ons gekozen SDG's en op beleggingen die een positieve impact realiseren op de duurzaamheidsthema's Gezondheid & welzijn, Biodiversiteit en Klimaat. Bij het selecteren van deze beleggingen kijken we naar de volgende criteria:

- De belegging draagt bij aan verdere verduurzaming van onze portefeuille;
- De belegging levert een positieve bijdrage aan Gezondheid en Welzijn, Klimaat en/of Biodiversiteit;
- Bij impactbeleggen is de positieve impact van de belegging meetbaar. Deze impact kan bijvoorbeeld gemeten worden met SDG-indicatoren of met Real-World Impact (**RWI**) indicatoren; en
- De belegging resulteert niet in een verslechtering van het risico/rendementsprofiel.

Daarnaast willen we voorkomen dat onze beleggingen negatieve impact hebben op verschillende duurzame onderwerpen. Wij houden daar rekening mee in de selectie van beleggingen en monitoren dit regelmatig.

Integratie duurzaamheid

Bij het selecteren van beheerders van beleggingsfondsen houden we rekening met hoe zij duurzaamheid in hun beleggingsproces integreren. Het is belangrijk dat duurzaamheid

een geïntegreerd onderdeel is van de aanpak van deze partijen. Daarbij wordt bijvoorbeeld gekeken of de beleggingsfondsen een **best-in-class**-methode hanteren, gebruikmaken van **duurzame benchmarks**, een CO₂e-reductiepad volgen en of onze duurzaamheidsthema's voldoende aandacht krijgen.

Actief aandeelhouderschap

Dialoog We voeren de dialoog met bedrijven en externe managers om de duurzaamheidsthema's onder de aandacht te brengen en de algemene standaarden binnen een bedrijfstak of keten te verbeteren. Voor sommige dialogen werken we samen met andere partijen (bijvoorbeeld **Platform Living Wage Financials** en **Climate 100+**).

Stemrecht We oefenen ons stemrecht uit om duidelijk te maken wat wij vinden van de manier waarop ondernemingen in onze portefeuilles met MVB-kwesties omgaan. Daarbij ligt onze focus op Gezondheid & Welzijn en Klimaat.

Class actions Als actieve aandeelhouder komen we samen met andere beleggers in actie bij (vermoeden van) wanbestuur, zoals fraude, corruptie en omkoping binnen een bedrijf. We laten ons dan bijstaan door partijen die gespecialiseerd zijn in **class actions**.

Screening

De bedrijven waarin we beleggen moeten voldoen aan de Global Compact Principles (**UNGCP**) en de OESO-richtlijnen. Deze richtlijnen zijn opgesteld door de Verenigde Naties en hebben betrekking op het naleven van kernwaarden op het gebied van mensenrechten, arbeidsrechten, milieu en (anti-)corruptie. Indien we constateren dat een van onze (sub)portefeuilles direct belegt in bedrijven die handelen in strijd met deze principes, gaan we via onze fiduciaire vermogensbeheerder in dialoog met deze bedrijven.

Uitsluitingen

Wij willen alleen beleggen in bedrijven en landen die voldoen aan onze MVB-overtuigingen. Daarom sluiten we bedrijven uit die de grootste negatieve impact hebben op het klimaat binnen hun sector. Daarnaast worden bedrijven en landen uitgesloten die betrokken zijn bij ernstige schendingen van mensenrechten en andere ethische criteria. Bij het uitsluiten van landen richten we ons op staatsgerelateerde bedrijven, maar niet op alle bedrijven binnen die landen.

1 | Kernpunten &
voortuitblik

2 | Onze MVB
overtuigingen & aanpak

3 | **Sturen op
broeikasgasreductie**

4 | Sturen op
duurzaamheidsthema's

5 | MVB-integratie &
actief eigenaarschap

6 | Screening &
uitsluitingen

7 | Definitielijst

8 | Bijlagen

3 | STUREN OP BROEIKASGAS REDUCTIE

Onderweg naar Parijs: klimaatneutraal in 2050

We ondersteunen de doelstelling van **het Klimaatakkoord** om de uitstoot van de schadelijke broeikasgassen (**CO₂e**) wereldwijd terug te dringen en daarmee de negatieve impact op het klimaat te beperken en uiteindelijk zelfs te voorkomen.

We richten ons op drie hoofdzaken:

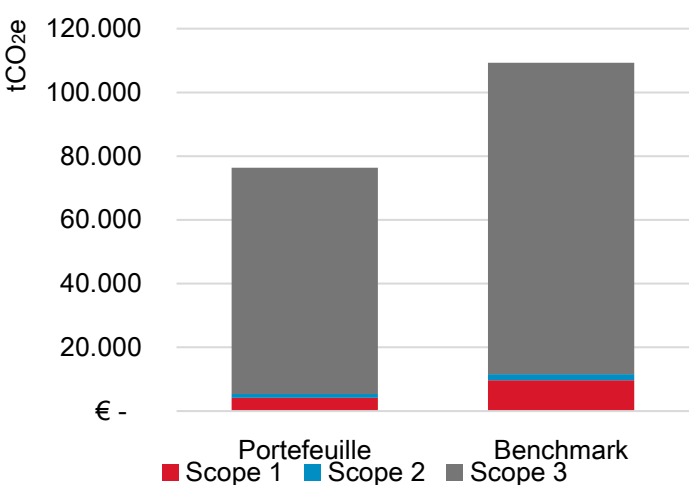
- Het reduceren van de CO₂e in de portefeuille naar **net zero** in 2050. Het doel is uiteindelijk klimaatneutraal te zijn;
- Inzicht hebben in de blootstelling naar mogelijke **'stranded assets'**; en
- Het vermijden van beleggingen in CO₂e-intensieve bedrijven zoals kolenmijnen.

De onderstaande tabel en rechter figuur tonen de emissie van bedrijven in de beursgenoteerde beleggingsportefeuille gedurende 2023 en laten zien hoe de portefeuille heeft gepresteerd ten opzichte van de brede markt (benchmark). De benchmark is samengesteld uit beleggingen gebaseerd op onze portefeuilleallocaties, maar zonder integratie van duurzaamheid.

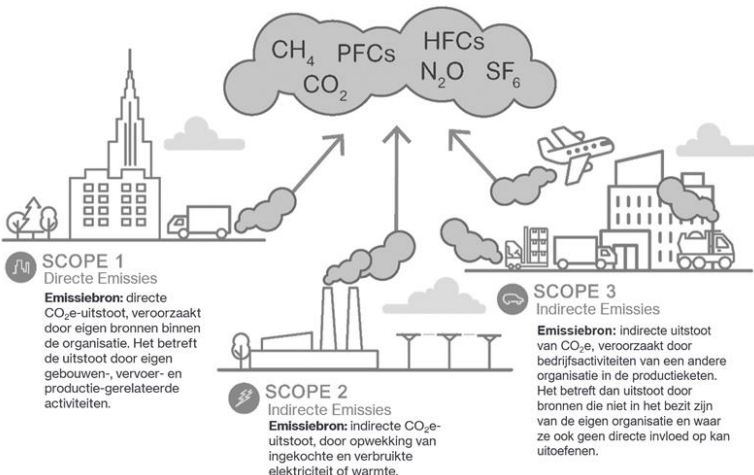
	TRANSPARANTIE BEDRIJVEN		EMISSIE (ton CO ₂ e)		RELATIEVE CO ₂ e VOETAFDruk scope 1&2 Per euro mln. geïnvesteerd
	Aantal / weging		Scope 1&2	Incl. scope 3	
Portefeuille 2023	96.0% / 96.0%		5,369	76,329	32
Benchmark 2023	94.0% / 95.0%		11,573	109,294	70
Vershil			-54%	-30%	-54%
Portefeuille 2022	86.0% / 96.0%		6,984	67,014	44
Benchmark 2022	75.0% / 96.0%		13,375	103,108	84

¹Dit betreft de categorieën aandelen, investment grade bedrijfsobligaties en beursgenoteerd vastgoed. De klimaatanalyses in dit hoofdstuk zijn gemaakt binnen deze categorieën (Bron: ISS, 2023)

De tabel laat zien dat de beleggingen van ZLM beduidend minder CO₂e hebben uitgestoten ten opzichte van de brede markt¹. In bijlage V is een toelichting opgenomen hoe de emissiedata tot stand is gekomen.

Wat betekent CO₂e scope 1, 2 & 3?

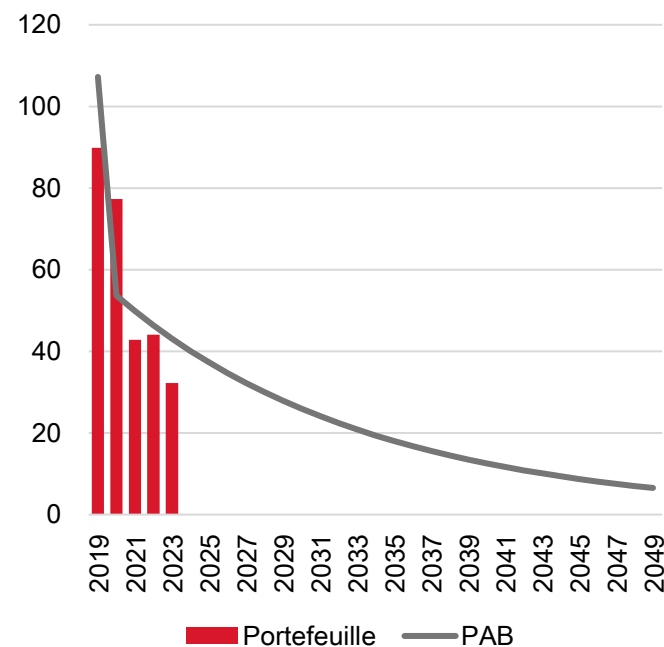

Relatieve CO2e voetafdruk van de beursgenoteerde portefeuille

We willen voldoen aan het klimaatakkoord van Parijs, dat uitgaat van een stapsgewijze afname van CO2e. Daarom volgen wij het pad van de Paris Aligned Benchmark (PAB).

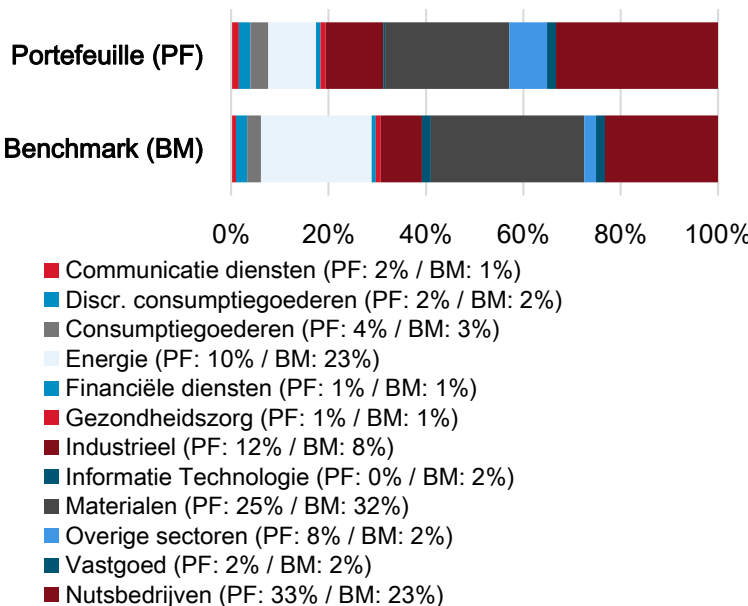
Onderstaande grafiek geeft weer hoe de relatieve CO2e voetafdruk van de portefeuille afneemt ten opzichte van het jaar 2019 met een niet-duurzame invulling. Uit de grafiek komt naar voren dat de beursgenoteerde beleggingsportefeuille voldoet aan de doelstelling en nu voorloopt op het reductiepad van de PAB.

Waar we vorig jaar nog een lichte stijging zagen van onze relatieve CO2e-voetafdruk (scope 1 & 2), is deze over 2023 afgenomen van 44 naar 32 per EUR mln. geïnvesteerd vermogen, waarmee in 2023 een reductie van 27% bereikt is t.o.v. 2022.

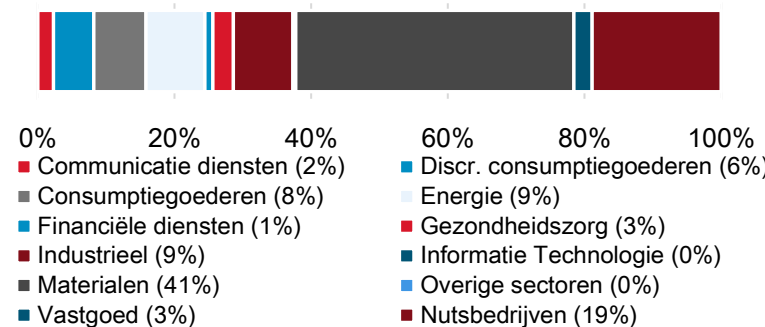
CO2e voetafdruk per sector

De volgende grafiek laat de verdeling van het belegd vermogen naar sectoren zien op basis van de CO2e-voetafdruk. De sector nutsbedrijven heeft de grootste CO2e-voetafdruk, gevolgd door de sectoren materialen, industrieel en energie.

Financiële impact door fysieke klimaatrisico's

Als de wereldwijde klimaatdoelstellingen niet worden behaald, kan het aantal overstromingen, droogtes en stormen toenemen. We hebben een inschatting gemaakt van de mogelijke financiële gevolgen hiervan op de portefeuille. **Fysieke klimaatrisico's** kunnen leiden tot een verlies van ongeveer € 0,8 miljoen, wat ongeveer 0,4% is van de beursgenoteerde beleggingen. De volgende figuur laat zien welke sectoren de meeste bijdrage leveren aan dit risico.

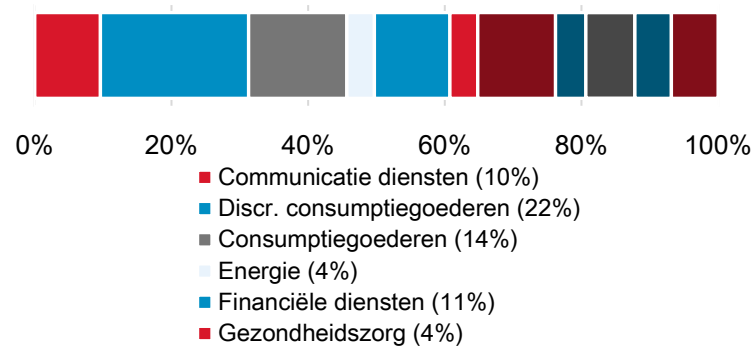

Financiële impact door transitierisico: vermijden van klimaat intensieve bedrijven

Naast fysieke klimaatrisico's ontstaan er ook **transitierisico's** door de manier waarop de maatschappij met klimaatrisico's omgaat. Op korte termijn moeten we een energietransitie doormaken, wat het risico van zogenoemde **stranded assets** met zich meebrengt.

De figuur op de volgende pagina toont de bijdrage per sector aan de totale potentiële negatieve financiële impact van transitierisico's in de portefeuille.

De financiële impact door transitierisico's binnen de beursgenoteerde portefeuille kan ongeveer € 4 miljoen bedragen. Dit is ongeveer 2,3% van de beursgenoteerde beleggingen.

Brandstoffen die de meest negatieve invloed hebben op het klimaat, zoals kolen, zouden als eerste een stranded asset kunnen worden. Voor een emissievrije toekomst is het essentieel dat we de huidige energiemix vervangen door hernieuwbare energiebronnen. Nutsbedrijven die nog steeds vertrouwen op fossiele brandstoffen lopen, zonder een vervangingsplan te hebben, het risico op stranded assets.

Om de klimaatdoelstellingen te realiseren zal het aandeel van hernieuwbare energiebronnen de komende jaren moeten groeien. Wij spannen ons in om met onze beleggingsportefeuille hier een bijdrage aan te leveren.

1 | Kernpunten &
vooruitblik

2 | Onze MVB
overtuigingen & aanpak

3 | Sturen op
broeikasgasreductie

4 | Sturen op
duurzaamheidsthema's

5 | MVB-integratie &
actief eigenaarschap

6 | Screening &
uitsluitingen

7 | Definitielijst

8 | Bijlagen

4 | STUREN OP DUURZAAMHEIDS THEMA'S

Sturen op duurzaamheidsthema's

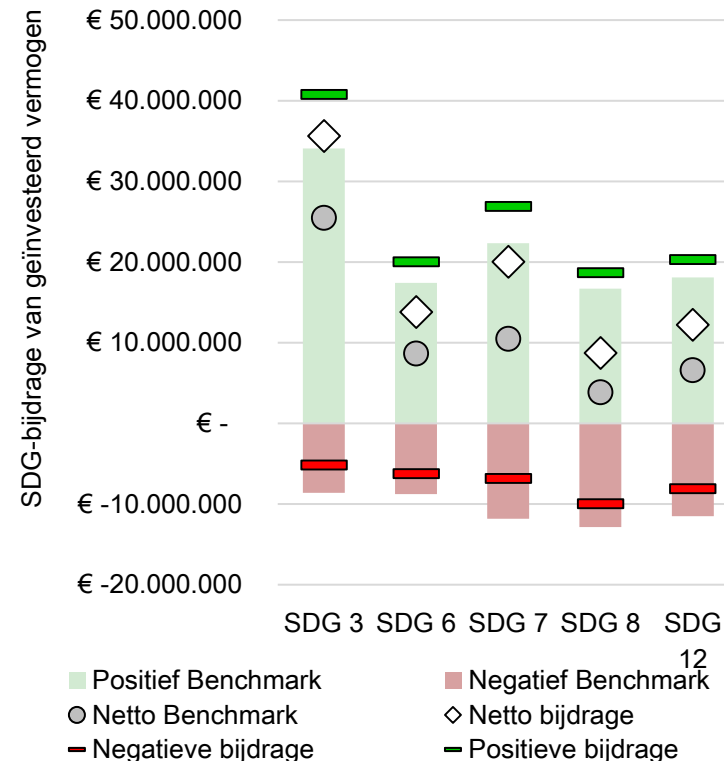
We richten ons op beleggingen die een positieve bijdrage leveren aan de duurzaamheidsthema's Gezondheid & welzijn en Klimaat. Voor beleggingen op de beurs kijken we vooral naar de positieve en negatieve bijdrage van de beleggingen op de SDG's 3 (Goede gezondheid en welzijn), 6 (Schoon water en sanitair), 7 (Betaalbare en duurzame energie), 8 (Eerlijk werk en economische groei) en 12 (Verantwoorde consumptie en productie). Voor de alternatieve beleggingen zoals hypotheek en niet-genoteerd onroerend goed, kijken we naar andere indicatoren die passen bij onze duurzaamheidsthema's.

SDG-bijdrage van de beursgenoteerde portefeuille

In de beursgenoteerde portefeuille worden alle beleggingen in aandelen, bedrijfsobligaties en beursgenoteerd onroerend goed beoordeeld op hun **SDG-bijdrage**. De grafiek hiernaast laat zien welke positieve en negatieve bijdrage onze beursgenoteerde portefeuille heeft op de focus SDG's in 2023.

In totaal heeft de beursgenoteerde portefeuille een netto bijdrage op de focus SDG's geleverd van €90 miljoen. Een overzicht van de bijdrage per beleggingsfonds aan alle SDG's is weergegeven in bijlage IV.

Hoewel onze beleggingen netto een positieve bijdrage leveren aan de focus SDG's, benadrukt de hoeveelheid negatieve bijdrage van in totaal €36 miljoen het belang van verdere verduurzaming binnen onze portefeuille.

Groene obligaties voor een positieve bijdrage aan het klimaat

Bedrijfsobligaties

ZLM belegt een relatief groot gedeelte (€ 106 mln., ofwel ruim 25%) van de beleggingsportefeuille in bedrijfsobligaties. Voor ca. EUR 24 mln. (ruim 20% van de bedrijfsobligaties) wordt dit ingevuld met groene bedrijfsobligaties. We beogen met deze groene bedrijfsobligaties een bijdrage te leveren aan een beter klimaat door de financiering van klimaat en milieu gerelateerde projecten

Staatsobligaties

Een behoorlijk deel van onze beleggingsportefeuille (€ 89 mln., ofwel ca. 23%) is belegd in veilige staatsobligaties van Nederland en de Europese Unie. Het geldt dat deze landen ophalen met deze obligaties kan in principe voor alle doeleinden worden gebruikt. In het geval van een **groene obligatie** mag de opbrengst van de obligatie echter uitsluitend worden gebruikt om specifieke duurzame milieuprojecten te financieren. Op vergelijkbare wijze zijn er ook **sociale** en **duurzame obligaties**.

ZLM belegt in deze obligaties. Per eind 2023 was circa 15% (€14 miljoen) van alle staatsobligaties in de portefeuille een groene, sociale of duurzame obligatie.

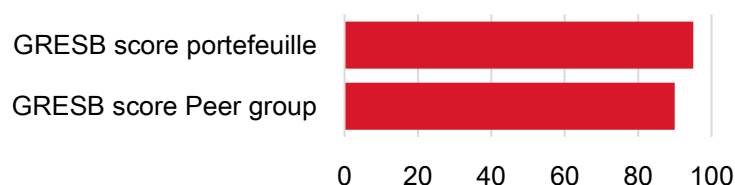

Verduurzamen van vastgoed

De vastgoedsector is de afgelopen jaren steeds meer gericht op duurzaamheid. Gebouwen worden energie-efficiënter gemaakt met slimme technologieën en er is aandacht voor CO₂-reductie. Duurzame energiebronnen worden geïntegreerd in gebouwen. Deze ontwikkelingen dragen bij aan een milieuvriendelijkere en toekomstbestendige vastgoedsector, met economische voordelen voor eigenaren en gebruikers.

Naast klimaatgerelateerde aspecten richt de vastgoedsector zich steeds meer op sociale aspecten van verantwoord beleggen. Er is aandacht voor het creëren van inclusieve gemeenschappen, betaalbaar wonen, toegankelijkheid voor mensen met een beperking en het stimuleren van lokale werkgelegenheid. Dit draagt bij aan een sociaal verantwoorde en gezonde samenleving.

Bij het selecteren van vastgoedfondsen houden we rekening met deze duurzaamheidsaspecten. We richten ons met name op duurzaamheidsscores zoals de Global Real Estate Sustainability Benchmark (**GRESB**).

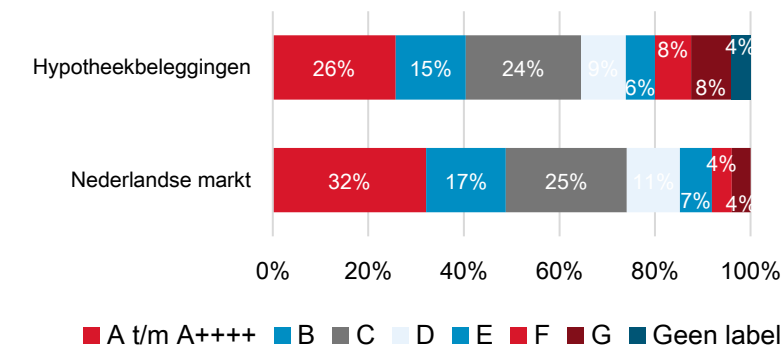
De niet-genoteerde vastgoedbeleggingen in de portefeuille van ZLM beschikken over een GRESB score van 95. Dit is hoger dan vergelijkbare vastgoedfondsen (90).

Focus op klimaat binnen hypotheek

ZLM belegt ook in Nederlandse hypotheekfondsen. We vinden het belangrijk om ook via deze beleggingen een positieve bijdrage te leveren aan het klimaat. Dit kan bijvoorbeeld door het aanbieden van **duurzaamheidsdepots**. Ook is het wenselijk dat hypotheekbeheerders tools aanbieden aan hun klanten om hen te helpen bij het verduurzamen van hun huis, zoals kosten-baten analyses voor duurzame investeringen en hulp bij het vinden van geschikte aannemers en installateurs.

Een belangrijke metriek waarop de duurzaamheid van een hypotheekbeheerder wordt gemeten is het energielabel van de woningen waaraan de hypotheek is gekoppeld. De volgende grafiek toont de energielabelverhouding van de portefeuille ten opzichte van de brede Nederlandse markt. Hieruit valt te concluderen dat onze hypotheekbeleggingen minder duurzaam zijn vergeleken met de Nederlandse markt. Op dit moment spreken we via de fiduciair vermogensbeheerder veel met de externe hypotheekbeheerders over wat zij kunnen doen op het gebied van duurzaamheid. Op dit vlak worden geleidelijk verdere stappen gezet via engagement met de hypotheekmanager. De hypotheekmanager kan stappen zetten door bijvoorbeeld in gesprek te gaan met hypotheeknemers om huizen te verduurzamen en door duurzaamheidshypotheek aan te bieden.

Energielabelverhouding portefeuille vs. de Nederlandse markt

Meetbaar positieve impact

Al in 2019 zijn we begonnen met impactbeleggingen. Via gespecialiseerde beheerders worden duurzame ondernemingen en projecten gesteund die een positieve maatschappelijke bijdrage leveren, naast een marktconform financieel rendement. Specifiek willen wij hiermee een positieve bijdrage leveren aan:

- **Schoon water:** toegang tot duurzaam beheer van water en sanitair voor iedereen (SDG 6);
- **Klimaatverandering en energietransitie:** grotere beschikbaarheid van schone energie (SDG 7);
- **Duurzame consumptie en productie:** om slimmer 'meer met minder' te kunnen doen (SDG 12).

In het overzicht hiernaast is weergegeven welke bijdrage ZLM in 2023 heeft geleverd. Dit betreft het aandeel van ZLM in de betreffende impactbeleggingen.

1 | Kernpunten & vooruitblik

2 | Onze MVB overtuigingen & aanpak

3 | Sturen op broeikasgasreductie

4 | Sturen op duurzaamheidsthema's

5 | MVB-integratie & actief eigenaarschap

6 | Screening & uitsluitingen

7 | Definitielijst

8 | Bijlagen

5 | MVB- INTEGRATIE & ACTIEF EIGENAARSCHAP

MVB-integratie & actief eigenaarschap voor een duurzame basis

Met best-in-class-beleggen duurzame bedrijven selecteren

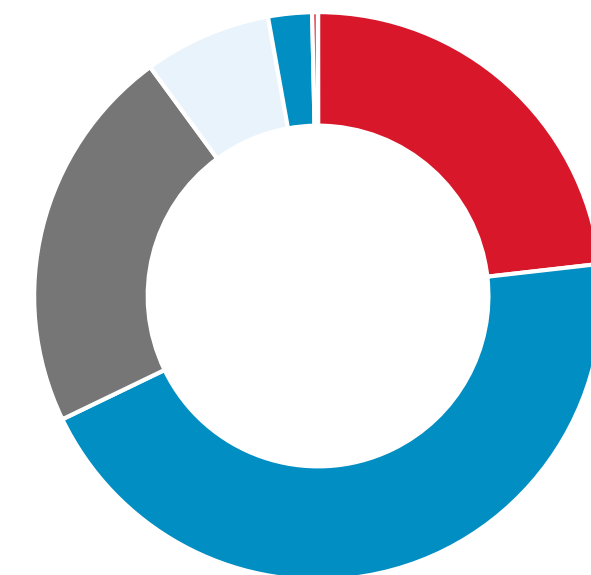
Waar mogelijk hanteren we een aanpak op basis van 'best-in-class'. Hiermee streven we ernaar om alleen te beleggen in ondernemingen die goed scoren op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. **Goed ondernemingsbestuur** is daarvan een belangrijk onderdeel.

74% (€ 155,7 mln.) van de beursgenoteerde beleggingen is via 'best-in-class-beleid' geselecteerd. Voor de komende jaren zetten we ons in om dit percentage stap voor stap te verhogen.

De selectie van ondernemingen die goed scoren op MVB-gebied wordt bepaald op basis van 'ESG-ratings'.

De ESG-rating is een belangrijke indicator bij de keuze met welke bedrijven een gesprek wordt gevoerd om te werken aan hun duurzaamheid. Aan de hand van het best-in-class-beleid worden bedrijven met een lage ESG rating uit de portefeuille verwijderd.

De volgende diagram toont dat er van de beleggingen met een ESG-rating nagenoeg geen beleggingen zijn in bedrijven met de laagste rating (CCC) en 0,3% met een B-rating.

■ AAA (22.3%) ■ AA (42.9%) ■ A (21.2%)
■ BBB (7.0%) ■ BB (2.4%) ■ B (0.3%)
■ CCC (0.0%)

In gesprek met bedrijven voor een duurzamere wereld

We gaan de dialoog aan met bedrijven om aan te geven wat wij belangrijk vinden. We willen op deze manier bedrijven aansporen om positieve veranderingen te realiseren. Deze gesprekken worden ook wel **engagement** genoemd.

De engagement-activiteiten worden niet uitgevoerd door ZLM zelf maar door de **fiduciare beheerder** en de fondsbeheerders. Daarnaast zoekt ZLM samenwerking op met andere partijen. De dialoog wordt dus op drie verschillende lagen gevoerd, namelijk:

1. engagement door de fiduciare vermogensbeheerder;
2. engagement via de beheerders van de beleggingsfondsen;
3. engagement via de fiduciare vermogensbeheerder door aansluiting bij engagement-initiatieven (bijvoorbeeld **Climate Action 100+**).

1. Engagement door de fiduciare vermogensbeheerder

Het **fiduciare vermogensbeheer** is uitbesteed aan Van Lanschot Kempen. Naast algemeen vermogensbeheer ondersteunen zij ons ook bij het integreren van duurzaam beleggen, waar engagement deel van uitmaakt.

In 2023 is de fiduciare vermogensbeheerder in gesprek gegaan met de belegde vermogensbeheerders, en heel gericht met een aantal bedrijven in de beleggingsportefeuille. In samenwerking met andere beleggers zijn zij in totaal met 131 bedrijven een dialoog aangegaan. Niet al deze bedrijven zitten nu in onze portefeuille.

Bijlage I toont een overzicht van de engagements die zijn uitgevoerd door de fiduciair vermogensbeheerder namens ZLM.

2. Engagement via beleggingsfondsen

De fiduciaire vermogensbeheerder heeft namens ZLM gesprekken gevoerd met de beheerders van beleggingsfondsen waarin ZLM belegt. Doel van de gesprekken was om te beoordelen of het MVB-beleid dat zij voeren in lijn is met het beleid verantwoord beleggen van ZLM.

Alle beheerders van de beleggingsfondsen in de portefeuille (exclusief niet-genoteerde alternatieve beleggingen) voeren engagement uit op de bedrijven waarin wordt belegd.

3. Gezamenlijk het gesprek aangaan met ondernemingen

ZLM is via de fiduciair vermogensbeheerder aangesloten bij Climate Action 100+. Via dit samenwerkingsverband gaat een grote groep vermogensbeheerders en eigenaren, waaronder verzekeraars, de dialoog aan met bedrijven in CO₂-intensieve sectoren. Het gaat om 166 bedrijven die verantwoordelijk zijn voor 80% van de wereldwijde industriële emissie.

Het doel is om de opwarming van de aarde te beheersen en de transitie te maken naar een klimaatneutrale economie. Het Climate Action 100+ wil het bestuurlijk raamwerk van bedrijven verbeteren, en de manier waarop zij over klimaat(plannen) rapporteren.

ZLM is via de fiduciair vermogensbeheerder ook aangesloten bij Nature Action 100. Dit is een wereldwijd engagementinitiatief dat zich richt op het stimuleren van ambitie en actie bij bedrijven om natuur- en biodiversiteitsverlies om te keren. Investerders die deelnemen aan het initiatief gaan in gesprek met bedrijven in sectoren die hierbij als belangrijk worden beschouwd.

Op weg naar een rechtvaardige transitie met BMW

BMW Gruppe richt zijn aandacht op de vermindering van de CO₂-uitstoot. De onderneming heeft op dit terrein vorderingen geboekt met de formulering van langetermijndoelen. Maar bij de transitie naar een lagere uitstoot zou BMW er goed aan doen om te kijken naar de maatschappelijke gevolgen van die veranderingen. Begin 2023 heeft Van Lanschot Kempen, namens ZLM, BMW dan ook aangesproken op een 'Just Transition'. Dit begrip - een rechtvaardige transitie – betekent dat er wordt gekeken naar (en iets gedaan wordt met) de maatschappelijke gevolgen van de realisatie van klimaatdoelen. Dat gaat onder andere over het effect van de transitie op werknemers en gemeenschappen en op de arbeidsomstandigheden in de keten. Inmiddels hebben veel ondernemingen een streefdoel voor 'net zero' geformuleerd. In het kader daarvan krijgen steeds meer ondernemingen, overheden, beleggers en andere organisaties oog voor de mogelijke maatschappelijke gevolgen van de energietransitie. Afgelopen jaar heeft Climate Action 100+ (CA100+) een indicator voor Just Transition geïntroduceerd. Met die indicator wordt in kaart gebracht in hoeverre een onderneming zich inzet en plannen maakt voor zo'n maatschappelijk rechtvaardige overgang en de vorderingen die worden geboekt. Op dit moment voldoet BMW niet aan de Just Transition-criteria van CA100+. In het engagementtraject willen we de onderneming dan ook stimuleren om meer informatie te verschaffen over hun inzet voor een rechtvaardige transitie.

Bron: Van Lanschot Kempen

Invloed uitoefenen door te stemmen

We willen ondernemingen aanzetten tot een duurzamer beleid door middel van stemmen op aandeelhoudersvergaderingen.

Een Duurzame Toekomst in de Chemische Industrie

Met LyondellBasell, een Nederlands chemisch bedrijf, worden al sinds 2017 gesprekken gevoerd om de impact van de bedrijfsactiviteiten op het milieu te verminderen.

Deze inspanningen hebben geleid tot positieve resultaten, zoals het publiceren van het eerste TCFD (*Task Force on Climate-related Financial Disclosures*)-rapport in 2019, het openbaar maken van de scope 3-emissies in 2021 en het vaststellen van een concrete doelstelling met betrekking tot de scope 3-emissies tegen het einde van 2022.

In 2023 zijn verdere gesprekken gevoerd om duurzaamheidsrisico's binnen het bedrijf aan te pakken, waarbij analyses zijn uitgevoerd om klimaatrisico's en fysieke transitierisico's nauwkeurig te identificeren. Hoewel de aanpak nog in ontwikkeling is, is LyondellBasell vastbesloten om de potentiële financiële impact van deze risico's verder te kwantificeren.

Bron: Beleggingsfonds Northern Trust, 2023

Hoog op de agenda staan belangrijke onderwerpen zoals een rechtvaardig beloningsbeleid, het bevorderen van goede arbeidsomstandigheden en het respecteren van mensenrechten.

Wij stemden via de extern vermogensbeheerders in 17 procent van de stemmingen tegen de voorstellen van het management. Deze stemmingen betreffen vaak zaken als overnamebeschermingen, reorganisaties, vergoedingen van het management en aandelenuitgiften maar kunnen ook over MVB-onderwerpen gaan. We hebben bijvoorbeeld tegen het bestuur van Alphabet gestemd (zie het voorbeeld).

Wij stemden relatief vaak tegen voorstellen van andere aandeelhouders, vooral als deze voorstellen een negatieve impact zouden hebben op onze duurzaamheidsthema's.

De tabel in bijlage II toont een gedetailleerd overzicht van het stemgedrag per beleggingsfonds.

Stemmen tegen het management van Alphabet voor meer transparantie over hun lobbyactiviteiten en klimaatdoelen

Alphabet, het moederbedrijf van Google, is een multinational die wereldwijd bekend staat om zijn technologie- en internet-gerelateerde diensten. In 2023 vond er een belangrijke stemming plaats over het publiceren van een rapport over een raamwerk waarmee het bedrijf zijn lobbyactiviteiten afstemt op klimaatdoelen. Hoewel het management tegenstemde, hebben wij als aandeelhouder vóór gestemd.

Een dergelijk rapport zorgt voor een betere transparantie van het bedrijf om afwijkingen tussen Alphabet's klimaatdoelen en hun lobbyactiviteiten aan te kunnen pakken. Daarnaast kan Alphabet met dit rapport aangeven hoe het bedrijf eventuele geïdentificeerde risico's beheerst. Door het publiceren van een dergelijk rapport laat Alphabet zien dat het zich inzet voor transparantie en verantwoordingsplicht, wat ons vertrouwen als aandeelhouder vergroot. Het geeft goed inzicht in de manier waarop het bedrijf omgaat met lobbyactiviteiten en de impact daarvan op de klimaatdoelen.

Bron: Beleggingsfonds Northern Trust, 2023

1 | Kernpunten &
vooruitblik

2 | Onze MVB
overtuigingen & aanpak

3 | Sturen op
broeikasgasreductie

4 | Sturen op
duurzaamheidsthema's

5 | MVB-integratie &
actief eigenaarschap

**6 | Screening &
uitsluitingen**

7 | Definitielijst

8 | Bijlagen

6 | SCREENING & UITSLUITINGEN

Screening & uitsluitingen om nadelige effecten van beleggen te voorkomen

Wettelijke uitsluitingen van landen en/of bedrijven

We willen niet beleggen in bedrijven of landen waarvoor een wettelijk besluit tot een handelsembargo door de Europese Unie (EU Sanctielijst) of de Verenigde Naties (VN Veiligheidsraad Sanctielijst) is afgegeven.

Ook willen we niet beleggen in ondernemingen die betrokken zijn bij de productie, toelevering, distributie of verkoop van wapens. We hebben geen beleggingen in ondernemingen die in verband worden gebracht met wapens.

Uitsluiten van landen vanuit MVB-overtuigingen

Hoewel sommige landen niet op een sanctielijst staan en het mogelijk is om erin te beleggen, kiezen we er toch voor om dit vanuit duurzaamheidsredenen niet te doen.

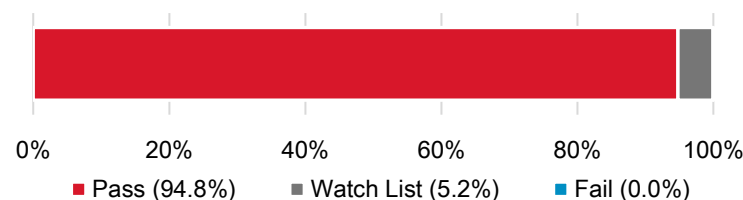
We hebben een **landenbeleid** opgesteld om te bepalen waarin wel en niet kan worden belegd. Dit beleid houdt rekening met ESG-factoren die bepalen of een land als belegbaar wordt beschouwd. Als een land door het landenbeleid als niet-belegbaar wordt geclassificeerd, wensen we hier niet in te beleggen. Dit betekent dat we binnen die landen niet beleggen in staatsgerelateerde bedrijven. Bedrijven die niet staatsgerelateerd zijn kunnen echter nog steeds worden opgenomen in de beleggingsportefeuille. Het landenbeleid zorgt ervoor dat er naast de 22 landen die worden uitgesloten vanuit wettelijke uitsluitingen, er nog 47 landen zijn die additioneel worden uitgesloten vanwege duurzaamheidsredenen.

Screenen van bedrijven die maatschappelijke normen ernstig overschrijden

We willen niet beleggen in bedrijven die ernstige negatieve impact veroorzaken op de maatschappij. Als een bedrijf dit toch doet, kiezen we ervoor om het bedrijf uit te sluiten. Om dergelijke bedrijven te identificeren gebruiken we de UN Global Compact Principles (**UNGCP**) als maatstaf.

Ondernemingen die negatief scoren op de UNGCP moeten doorgaans kosten maken om schade te herstellen, onder andere door juridische claims. Het overschrijden van deze normen heeft naast maatschappelijke en reputationele gevolgen dus vaak ook financiële gevolgen.

Per eind 2023 heeft ZLM geen beleggingen in ondernemingen die de UNGCP ernstig schenden.

Uitsluiten van bedrijven om negatieve effecten op de duurzaamheidsthema's te voorkomen

We hebben als doel om de negatieve impact van onze beleggingen op het milieu en de maatschappij te vermijden en

het risico op waardevermindering te voorkomen. Daarom is er een inventarisatie gemaakt van de belangrijkste (potentiële) negatieve effecten met betrekking tot de duurzaamheidsthema's Goede gezondheid & welzijn en Klimaat. Een voorbeeld van zo'n negatief effect is tabaksconsumptie.

Roken brengt ernstige schade toe aan de gezondheid. ZLM heeft daarom besloten niet te willen beleggen in bedrijven die betrokken zijn bij de productie, toelevering, distributie en/of verkoop van tabak en tabak gerelateerde producten. ZLM heeft geen beleggingen in ondernemingen die inkomsten halen uit tabak.

1 | Kernpunten & vooruitblik

2 | Onze MVB overtuigingen & aanpak

3 | Sturen op broeikasgasreductie

4 | Sturen op duurzaamheidsthema's

5 | MVB-integratie & actief eigenaarschap

6 | Screening & uitsluitingen

7 | Definitielijst

8 | Bijlagen

7 | DEFINITIELIJST

Definitielijst

Klimaatakkoord van Parijs

Een in december 2015 ondertekende internationale overeenkomst met als doel klimaatverandering tegen te gaan en de investering in een duurzame koolstofarme toekomst te versnellen. De centrale doelstelling is om de wereldwijde stijging van de temperatuur ruim onder 2 graden Celsius ten opzichte van het pre-industriële niveau te houden en om een inspanning te leveren die temperatuurstijging te beperken tot niet meer dan 1,5 graden.

Best-in-class

Best-in-class-beleggen is een aanpak waarbij wordt gestreefd naar het selecteren van de best presterende bedrijven binnen een bepaalde sector of industrie. Bij MVB is het doel om te investeren in bedrijven die goed scoren op het gebied van duurzaamheid, maatschappelijke impact en een goed ondernemingsbestuur. De selectie van ondernemingen die goed scoren op MVB-gebied wordt bepaald op basis van 'ESG-ratings'.

Class actions

Collectieve rechtszaken of massaschadeclaims die kunnen worden aangespannen als er duidelijke aanwijzingen zijn van (non-) financiële schade door wanbestuur.

Climate Action 100+

Climate Action 100+ is een wereldwijde coalitie van meer dan 500 institutionele beleggers die druk uitoefent op grote vervuilende bedrijven om ambitieuze klimaatdoelstellingen te stellen en actie te ondernemen om klimaatverandering tegen te gaan.

CO₂e

Een eenheid voor de impact van een broeikasgas, aangegeven als de hoeveelheid CO₂ met een equivalent effect op de opwarming van de aarde. De hoeveelheid CO₂ wordt gewoonlijk uitgedrukt in ton. Een ton is equivalent aan 1000 kg.

CO₂-intensiteit

Dit is een maatstaf die aangeeft hoeveel CO₂-uitstoot er plaatsvindt per eenheid van productie, activiteit of economische waarde. Het wordt vaak gebruikt om de milieuprestaties van bedrijven of sectoren te meten en te vergelijken. Een hoge CO₂-intensiteit geeft aan dat er veel CO₂-uitstoot is in verhouding tot de hoeveelheid geproduceerde goederen of diensten, terwijl een lage CO₂-intensiteit betekent dat er relatief weinig CO₂-uitstoot plaatsvindt.

De Nederlandsche Bank

DNB is de centrale bank van Nederland en bewaakt de financiële stabiliteit. Vanuit het MVB-perspectief stimuleert DNB duurzaam beleggen en moedigt het financiële instellingen aan om duurzaamheid te integreren in hun beleid.

Duurzaamheidsdepot

Een duurzaamheidsdepot bij hypotheek is een regeling waarmee consumenten extra geld kunnen lenen om hun woning duurzamer te maken. Met maximaal € 25.000 of 6% van de woningwaarde kunnen ze bijvoorbeeld isolatie, dubbel glas, HR-ketels, warmtepompen en zonnepanelen installeren. Het doel is om energieverbruik te verminderen en bij te dragen aan het klimaat.

Duurzame benchmarks

Duurzame benchmarks zijn indices die de prestaties van duurzame beleggingen meten. Ze bestaan uit financiële instrumenten van bedrijven die voldoen aan duurzaamheidscriteria. Beleggers gebruiken ze om duurzaamheid in hun beleggingen te integreren en te vergelijken met traditionele indices.

Duurzame obligaties

Duurzame obligaties (ook bekend als sustainable bonds) omvatten t.o.v. **groene obligaties** een breder scala aan duurzaamheidsdoelen. Naast milieuaspecten kunnen de opbrengsten van duurzame obligaties ook worden gebruikt voor sociale projecten, zoals het bevorderen van sociale inclusie, het verbeteren van de toegang tot onderwijs en gezondheidszorg en het bevorderen van gendergelijkheid.

Engagement

Het streven om het gedrag van een onderneming te beïnvloeden met als doel de werkwijzen op het gebied van milieu, maatschappij en/of bestuur (ESG) te verbeteren. Zo kan er met de raad van bestuur een gesprek worden aangegaan over het verbeteren van de arbeidsomstandigheden bij de bewuste onderneming.

ESG

ESG is de Engelse afkorting voor factoren op het gebied van milieu, maatschappij en bestuur (environmental, social & governance). Aan de hand van die drie centrale factoren wordt doorgaans de duurzaamheid van de activiteiten van een onderneming of van een belegging beoordeeld.

ESG-ratings

De ESG-rating is een systematiek waarbij een dataleverancier (in dit geval MSCI ESG Research) bedrijven beoordeelt op hun MVB-beleid en uitvoering daarvan. Deze beoordeling levert een score ('rating') op. De score AAA is de hoogst mogelijke rating, CCC de laagst mogelijke rating.

Fiduciair vermogensbeheerder

Het fiduciair vermogensbeheer is uitbesteed aan Van Lanschot Kempen. Zij adviseren en integreren alle aspecten van vermogensbeheer zoals het opstellen van de beleggingsstrategie, samenstellen van de ideale beleggingsmix en het actief beheren of uitbesteden van portefeuilles.

Fysiek klimaatrisico

Fysiek klimaatrisico verwijst naar de negatieve gevolgen die klimaatverandering kan hebben op fysieke activa, ecosystemen en gemeenschappen. Dit omvat een breed scala aan risico's, zoals overstromingen, droogte, hittegolven, zeespiegelstijging, stormen en andere extreme weersomstandigheden.

GRESB

GRESB (Global Real Estate Sustainability Benchmark) is een onafhankelijke benchmark (referentie-index) die vastgoedfondsen en -portefeuilles wereldwijd beoordeelt en vergelijkt op hun duurzaamheidsprestaties. De benchmark geeft inzicht in hoe de vermogensbeheerder, of bijvoorbeeld de lokale beheerder van een winkelcentrum, omgaat met milieu-, sociale en bestuurlijke aspecten. Op basis van de GRESB-score kan er een goede vergelijking worden gemaakt tussen verschillende vastgoedbeleggingsfondsen. Hoe hoger de GRESB score, hoe duurzamer het fonds

Goed ondernemingsbestuur

Ook wel bekend als corporate governance, verwijst naar het geheel van regels, processen en structuren die worden gebruikt

om een bedrijf effectief en verantwoord te leiden en te beheren. In de context van ESG verwijst het naar de manier waarop een bedrijf zijn bestuurlijke processen en structuren inzet om op een ethische, verantwoorde en duurzame manier te opereren. Dit omvat onder andere het waarborgen van transparantie en integriteit in besluitvorming, het beschermen van de belangen van alle belanghebbenden, het stimuleren van diversiteit en inclusie binnen de organisatie, en het aannemen van effectieve mechanismen om risico's te beheren en naleving van regelgeving te waarborgen.

Groene obligaties

Een groene obligatie is een financieel instrument dat wordt uitgegeven door bedrijven, overheden of andere organisaties om specifiek te worden gebruikt voor groene projecten.

De opbrengsten van een groene obligatie worden gebruikt om specifieke groene projecten te financieren, zoals hernieuwbare energieprojecten, energie-efficiëntie-initiatieven, waterbeheer en klimaatadaptatieprojecten. Door te investeren in groene obligaties kunnen investeerders bijdragen aan een duurzamere toekomst.

IEA

Het Internationaal Energieagentschap (IEA) is een autonome organisatie die energiezekerheid bevordert en economische groei ondersteunt, terwijl het milieu- en klimaatdoelstellingen nastreeft door middel van gegevensanalyse, beleidsaanbevelingen en internationale samenwerking.

Landenbeleid

We hebben een landenbeleid opgesteld om de betrokkenheid bij negatieve impact op ESG-factoren te beheersen. Dit beleid richt zich op het identificeren van dergelijke impact in landen door overheden en omvat de implementatie en monitoring ervan. Het landenbeleid is een aanvulling op de sanctielijst, die bestaat uit

financiële instrumenten uitgegeven door landen waarvoor de EU of de VN een wettelijk besluit tot handelsembargo heeft afgegeven.

MVB

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. In dit document worden MVB, duurzaamheid en ESG afwisselend gebruikt, maar ze hebben dezelfde betekenis.

MVB-integratie

Onder de integratie van MVB wordt in het algemeen verstaan het meewegen van (risico)factoren op het gebied van milieu, maatschappij en bestuur in financiële analyses en de besluitvorming, naast de financiële risicofactoren, met als doel de reële waarde van een bepaalde belegging te beoordelen en de beleggingsresultaten te versterken. Het bewaken van en rapporteren over dergelijke risico's in een portefeuille kan eveneens tot die integratie behoren.

Beleid Verantwoord Beleggen

In dit document staat beschreven hoe om wordt gegaan met maatschappelijk verantwoord beleggen. Het beleidsdocument is te vinden in de volgende link: [Beleid Verantwoord Beleggen](#).

Net zero

Net zero is de benaming van een situatie waarin de uitstoot van wereldwijde broeikasgassen door menselijke activiteit in evenwicht is met de hoeveelheid die wordt verwijderd uit de atmosfeer. In zo'n emissieneutrale situatie is er nog altijd sprake van de uitstoot van CO₂, maar wordt er een gelijke hoeveelheid koolstof uit de atmosfeer gehaald als erin wordt gepompt. Het resultaat: nul toename van de netto-uitstoot. Dat kan worden gerealiseerd door enerzijds de emissies te verlagen en anderzijds emissies te compenseren door activiteiten als herbebossing of de opvang van CO₂.

Paris Aligned Benchmark

De Paris Aligned Benchmark (PAB) is een maatstaf die kan worden gebruikt om de prestaties van beleggingsportefeuilles te beoordelen op hun naleving van de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs.

De PAB hanteert een methodologie die is gebaseerd op de emissiereductiedoelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs. Het startpunt van het PAB-emissiereductietraject wordt bepaald aan de hand van de assetallocatie van de beursgenoteerde beleggingsportefeuille per ultimo 2019. In het eerste jaar (2020) kenmerkt de PAB zich met een reductie van 50%. Vervolgens kent het traject een verdere emissiereductie van 7% per jaar tot en met het jaar 2050.

Platform Living Wage Financials

Platform Living Wage Financials is een samenwerkingsverband van financiële instellingen en stakeholders die streven naar een leefbaar loon in wereldwijde toeleveringsketens. Ze bevorderen transparantie en verantwoordelijkheid in de financiële sector om ervoor te zorgen dat werknemers een eerlijk loon ontvangen.

RWI

Real-World Impact indicatoren verwijzen naar de meetbare effecten die een investering heeft op de samenleving, het milieu en andere belangrijke aspecten van duurzaamheid. Het gaat daarmee verder dan alleen financieel rendement en richt zich op positieve veranderingen die worden gerealiseerd door investeringen. Real- op het verminderen van de CO₂-uitstoot, het bevorderen van sociale gelijkheid, het ondersteunen van duurzame energieprojecten of het creëren van werkgelegenheid in achtergestelde gebieden.

SDS

Sustainable Development Scenario is een concept dat wordt gebruikt door internationale organisaties zoals het Internationaal

Energieagentschap (IEA) om een duurzame toekomst op het gebied van energie en milieu te schetsen. Het is een scenario dat streeft naar het behalen van de doelstellingen van duurzame ontwikkeling, zoals vastgesteld door de Verenigde Naties.

In de SDS wordt rekening gehouden met verschillende aspecten, zoals het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen, het bevorderen van energie-efficiëntie, het vergroten van het aandeel van hernieuwbare energiebronnen en het verbeteren van de toegang tot schone en betaalbare energie. Het doel is om een evenwicht te vinden tussen economische groei, sociale vooruitgang en milieubescherming.

SDG's

SDG's, oftewel Sustainable Development Goals, zijn 17 doelen die zijn opgesteld door de Verenigde Naties om wereldwijde uitdagingen aan te pakken. Deze doelen streven naar een duurzame toekomst voor iedereen, waarbij thema's zoals armoedebestrijding, gendergelijkheid, klimaatactie en goede gezondheid en welzijn centraal staan. Ze dienen als richtlijnen en stimuleren landen, organisaties en individuen om actie te ondernemen en bij te dragen aan een betere wereld voor huidige en toekomstige generaties.

SDG-maatwerkindices

Dit zijn duurzaamheidsindices specifiek gericht op SDG's. Een bijdrage aan SDG's is een van de duurzaamheidscriteria die is meegenomen in de opbouw van deze **duurzame benchmark**.

SDG-bijdrage

De SDG-bijdrage score geeft aan hoeveel positieve én/of negatieve invloed de activiteiten van een bedrijf hebben op specifieke SDG's. De score houdt ook rekening met hoe ondernemingen de negatieve effecten beperken en hoe zij gebruik maken van bestaande en nieuwe mogelijkheden om positief bij te dragen aan de SDG's.

Voor elk van de 17 SDG's wordt de impact van een bedrijf bepaald aan de hand van drie pijlers:

- de producten en diensten van het bedrijf;
- de bedrijfsvoering van het bedrijf;
- de betrokkenheid bij en de snelheid van reageren op controverses.

Op basis van deze drie pijlers wordt per bedrijf een score tussen -10 (sterk negatieve SDG-bijdrage) tot +10 (sterk positieve SDG-bijdrage) berekend.

Indien een bedrijf een +10 score heeft dan wordt 100% van de beleggingswaarde gerekend als positieve bijdrage op desbetreffende SDG. Indien de score -4 is dan wordt 40% van de beleggingswaarde gerekend als negatieve bijdrage op de desbetreffende SDG.

Sociale obligaties

obligaties die worden uitgegeven om financiering te verschaffen voor projecten met een sociaal doel. Deze obligaties worden uitgegeven door overheidsinstellingen, ontwikkelingsbanken, non-profitorganisaties en bedrijven die zich inzetten voor maatschappelijke doelen.

Stranded Assets

Stranded assets zijn bezittingen die hun waarde verliezen of niet meer winstgevend zijn vanwege veranderingen in de markt of regelgeving. Bijvoorbeeld, als we overstappen naar duurzame energiebronnen, kunnen fossiele brandstoffen of infrastructuur overbodig worden. Dit kan leiden tot financiële verliezen voor bedrijven en investeerders, omdat deze bezittingen niet meer nuttig of rendabel zijn.

Transitierisico

Verwijst naar de potentiële financiële en operationele risico's die bedrijven kunnen lopen tijdens de overgang naar een

duurzamere economie. Dit risico ontstaat doordat er veranderingen kunnen optreden in wet- en regelgeving, marktvraag en technologie die invloed hebben op bedrijven die afhankelijk zijn van niet-duurzame praktijken. Bedrijven die niet tijdig kunnen aanpassen aan deze veranderingen kunnen financiële verliezen, reputatieschade en marktaandeelverlies ervaren. Daarom is het belangrijk voor bedrijven om transitierisico's te identificeren en proactieve maatregelen te nemen om zich aan te passen aan een duurzame economie.

Uitsluitingslijst

De uitsluitingslijst is een lijst van bedrijven, landen of overheden waarvoor gekozen wordt om er niet in te investeren vanwege ethische, sociale of milieuoverwegingen.

UNGCP

UNGCP staat voor United Nations Global Compact Principles, wat in het Nederlands het "Global Compact van de Verenigde Naties" betekent. Het is een initiatief van de Verenigde Naties dat tot doel heeft om bedrijven aan te moedigen en te ondersteunen bij het implementeren van universeel geaccepteerde duurzaamheidsprincipes en het bevorderen van verantwoord en ethisch ondernemerschap. Er wordt getoetst of een bedrijf betrokken is geweest bij een UNCP schending. Dit leidt tot een Pass, Fail of Watch List score. Een *Fail* betekent dat het bedrijf betrokken is bij controversiële zaken die op grote schaal schade veroorzaken. Een *Watch List* score wordt toegekend als het bedrijf betrokken is bij een controversiële zaak die (nog) niet direct als een schending van de Global Compact beoordeeld kan worden, bijvoorbeeld omdat een zaak nog onderwerp is van een gerechtelijke procedure.

1 | Kernpunten & vooruitblik

2 | Onze MVB overtuigingen & aanpak

3 | Sturen op broeikasgasreductie

4 | Sturen op duurzaamheidsthema's

5 | MVB-integratie & actief eigenaarschap

6 | Screening & uitsluitingen

7 | Definitielijst

8 | Bijlagen

8 | BIJLAGEN

Bijlagen

Bijlage I: Engagements door fiduciair vermogensbeheerder

Het totale aantal engagements bedroeg 153.² Van dat totaal waren er 110 gericht op verandering; deze dialoog werd gevoerd door onze portefeuillebeheerders en specialisten duurzaamheid en impactbeleggen. In de meeste gevallen betrof het milieukwesties (62) en bestuurskwesties (39).

Engagements door de fiduciair vermogensbeheerder in 2023 per thema

	Engagements voor bewustwording	Engagements voor verandering
Milieu	27	62
Maatschappij	3	9
Bestuur	13	39
Totaal	43	110

De 110 engagements gericht op verandering kunnen als volgt worden onderverdeeld naar thema.

Milieu (62)

- Verlaging van CO2-emissies
- Impact van producten en diensten op milieu
- Vermindering van afval
- Gebruik van natuurlijke hulpbronnen
- Integratie van klimaatparameters in beloning van bestuurders
- Biodiversiteit

Maatschappij (9)

- Leefbaar loon
- Fatsoenlijke werkomstandigheden
- Productverantwoordelijkheid
- Relaties met lokale gemeenschappen

Goed bestuur (39)

- Kwaliteit van management
- Beloning
- Aandeelhouderschap en rechten van aandeelhouders

² Met een onderneming kan over meerdere thema's tegelijkertijd een dialoog worden gevoerd. Deze dialoog kan gericht zijn op zowel bewustwording als verandering. Dit kan tot enige overlap leiden.

Bijlage II: Stemgedrag in 2023

Northern Trust World SDG Screened Low Carbon	Aantal	Percentage
Aantal agendapunten om op te stemmen	9692	100%
Aantal keer voor management gestemd	7930	82%
Aantal keer tegen management gestemd of onthouden van stemmen	1762	18%
Northern Trust Europe SDG Screened Low Carbon	Aantal	Percentage
Aantal agendapunten om op te stemmen	3680	100%
Aantal keer voor management gestemd	2934	80%
Aantal keer tegen management gestemd of onthouden van stemmen	746	20%
Northern Trust Emerging Markets Sustainable Select SDG	Aantal	Percentage
Aantal agendapunten om op te stemmen	4851	100%
Aantal keer voor management gestemd	4002	82%
Aantal keer tegen management gestemd of onthouden van stemmen	849	18%
Northern Trust Developed Real Estate ESG Climate	Aantal	Percentage
Aantal agendapunten om op te stemmen	3799	100%
Aantal keer voor management gestemd	3434	90%
Aantal keer tegen management gestemd of onthouden van stemmen	365	10%

Meer informatie over de uitvoering van het stembeleid en de dialoog die de vermogensbeheerders voeren

Northern Trust

<https://www.northerntrust.com/united-kingdom/what-we-do/investment-management/stewardship/proxy-voting-policies>

<https://www.northerntrust.com/europe/about-us/corporate-social-responsibility>

Op deze websites is het stembeleid gepubliceerd en is een kwartaalrapport en jaarverslag van de engagementmanager voor de beleggingsfondsen van Northern Trust, Hermes, te vinden.

Van Lanschot Kempen

<https://vds.issgovernance.com/vds/#/NzcyMA==/>

<https://www.vanlanschotkempen.com/nl/duurzaamheid>

Op deze website wordt het jaarverslag van de fiduciaire vermogensbeheerder gepubliceerd, inclusief inzicht in de dialoog met individuele ondernemingen (naast inzicht in de collectieve initiatieven).

Bijlage III: Overzicht vermogensfondsen en -mandaten per eind 2023

BELEGGINGSCATEGORIE	MANDAAT EN VERMOGENSBEHEERDER/ BELEGGINGSINSTELLING	OMVANG (EUR MLN.)	% VAN PORTEFEUILLE	GENOTEERD	ENGAGEMENT	BEST-IN- CLASS	ONDERDEEL VAN CO2- UITSTOOT BEREKENING	ONDERDEEL VAN SDG-IMPACT BEREKENING
Aandelen ontwikkeld wereld	NT World SDG Screened Low Carbon	26,6	6,8%	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Aandelen ontwikkeld Europa	NT Europe SDG Screened Low Carbon	22,1	5,7%	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Aandelen opkomende landen	NT Emerging Markets Sustainable Select SDG	8,4	2,2%	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Impactbeleggingen	VLK Global Impact Pool	22,4	5,8%					
Genoteerd onroerend goed	NT Developed Real Estate ESG Climate	13,8	3,6%	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Niet-genoteerd onroerend goed	Altera Vastgoed-Woningen	18,1	4,7%					
Hypothecaire leningen	Aegon-hypotheckenfonds I	23,0	5,9%					
	Aegon-hypotheckenfonds II	24,1	6,2%					
Bedrijfsobligaties	Amundi Index Euro Corp SRI 0-3Y	28,1	7,2%	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
	L&G Euro Corporate Bonds	23,5	6,1%	Ja	Ja		Ja	Ja
	Goldman Sachs Corporate Green Bonds	23,6	6,1%	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
	iShares ESG Screened Euro Corporate Bonds	31,3	8,1%	Ja	Ja		Ja	Ja
Staatsobligaties	Mandaat Van Lanschot Kempen	89,4	23,0%					
Geldmarkt	BlackRock ICS Euro LEAF	33,2	8,5%	Ja	Ja	Ja		
	Banksaldi	0,2	0,1%					
Overig	Valuta-afdekking	0,4	0,1%					
Totaal		388,2	100,0%	54,2%	54,2%	40,1%	45,7%	45,7%
Totaal in miljoenen				€ 210,4	€ 210,4	€ 155,7	€ 177,4	€ 177,4

Bijlage IV: Overzicht SDG-bijdrage vermogensfondsen per eind 2023 per miljoen geïnvesteerd vermogen

Beleggingsfonds/-mandaat	SDG 1	SDG 2	SDG 3	SDG 4	SDG 5	SDG 6	SDG 7	SDG 8	SDG 9	SDG 10	SDG 11	SDG 12	SDG 13	SDG 14	SDG 15	SDG 16	SDG 17
Amundi Index Euro Corp SRI 0-3Y	3.2	1.6	7.0	0.0	5.1	3.2	4.0	2.5	9.0	8.3	1.6	2.7	4.2	2.1	2.1	5.5	7.9
Goldman Sachs Corp Green Bonds	4.0	1.8	5.1	0.0	4.3	3.4	5.5	3.0	7.7	6.8	2.1	3.2	5.0	1.7	2.4	3.8	6.7
L&G Euro Corporate Bonds	2.2	0.3	4.1	0.0	3.2	1.8	2.4	1.4	6.3	5.2	1.5	2.0	2.8	0.9	1.2	3.9	5.5
iShares ESG Screened Euro Corporate Bonda	3.0	0.2	6.2	0.0	5.1	2.6	2.9	2.3	9.8	8.6	1.9	2.0	4.5	1.6	1.2	5.8	8.9
NT Developed Real Estate ESG Climate	0.0	0.0	-1.0	0.0	0.7	-1.0	0.0	-1.1	3.8	2.3	1.6	-1.8	0.8	0.0	0.7	3.9	3.6
NT EM Sustainable Select SDG	0.3	0.0	0.8	0.0	-0.6	0.0	-0.1	-1.0	1.7	1.3	0.7	-0.5	-0.4	0.1	0.0	1.4	1.8
NT Europe SDG Screened Low Carbon	2.3	0.5	6.8	0.2	3.7	3.0	3.1	3.3	7.6	6.7	1.0	3.0	6.7	1.6	1.4	6.0	7.1
NT World SDG Screened Low Carbon	1.7	0.0	6.7	-0.4	2.5	0.8	2.0	-1.6	8.3	6.7	3.4	1.5	5.6	1.4	0.2	6.5	7.1

Bijlage V: Toelichting klimaatdata

Klimaatdata wordt verzameld voor de categorieën aandelen, investment grade bedrijfsobligaties en beursgenoteerd vastgoed. via de dataprovider ISS ESG. Het proces is op hoofdlijnen als volgt:

- Klimaatdata van ondernemingen worden verzameld uit de jaarverslagen en andere publieke bronnen. In dit rapport wordt gebruik gemaakt van de jaarverslagen per eind 2022 Wereldwijd rapporteren ongeveer 3000 grote ondernemingen over hun emissie.
- Alle data worden gecontroleerd op betrouwbaarheid en wanneer nodig verwijderd.
- Een schatting wordt gemaakt voor de emissie van niet-rapporterende bedrijven. Uit historische data blijkt dat de accuraatheid verschilt per sector maar minder dan 30% afwijkt.
- Emissie wordt toegekend aan de portefeuille op basis van eigenaarschap van de onderneming. Als het pensioenfonds 0,1% van een onderneming bezit krijgt het bijvoorbeeld 0,1% van de emissie toegewezen.

De scope 3 emissies worden vastgesteld conform het CO₂e /GHG-protocol. Omdat er nog onvoldoende bedrijven over rapporteren wordt per sector vastgesteld wat de emissie in de waardeketen is en aan het bedrijf toegekend. Scope 3 is dus niet geschikt om individuele bedrijven te beoordelen.

Alle afbeeldingen gebruikt in dit verslag zijn afkomstig van <https://unsplash.com>. Unsplash verleent een onherroepelijke, niet-exclusieve, wereldwijde auteursrechtlicentie om foto's van Unsplash kosteloos te downloaden, te kopiëren, te wijzigen, te distribueren, uit te voeren en te gebruiken zonder toestemming van of toeschrijving aan Unsplash of de fotograaf zelf.